

Ненад Јанковић – др Неле Карајлић

ЗАБОРАВ ЈЕ ЛЕК ЗА СТИД

Пише Владимир ВЈЕШТИЋ

Газећи путем чије су неке од географских, идеолошких и временских одредница Сарајево, Југославија, маршал, Надреалисти, Забрањено пушење, Но смокинг оркестра, Београд – од својеврсног дисидента др Нелета Карајлића до књижевника Ненада Јанковића, овогодишњег добитника Награде „Момо Капор”, легендарни уметник је научио да у овом лудом времену комфор не постоји: „Ни Бил Гејтс нема простора да се опусти. Сваки дан осећам како ме време гази, како ’не разумем’ нови свет око себе. Нема више ни меинстрима, а ни алтернативе. Данас се све помешало. Или си жив, па те чују кроз буку коју праве друштвене мреже, или си умро, нечујан. Зрео за музеј”

Д а смо овај разговор водили пре нешто мање од три деценије, започео бих га знатижељом да ли су Пишоња и Жуга ипак видели море, и ако нису кад ће. И прича ли још Моке клиницима из краја о догађајима у Заострогу у кампу. Данас је, пак, свима јасно да их је локални херој из махале све време само „ложио” о странкињама *доброј срца*, а да два јунака, која су у хиту „Забрањеног пушења” отели аутобус и запутили се на море – никад нису ни имали шансе.

Лето је 2019. и теме су потпуно другачије. Поводи такође.

Крајем маја, веома посећеном свирком на Ташу, др Неле Карајлић је с новим бендом започео концертну сезону и „нову музичку младост”. Нешто пре тога за роман „Солунска 28” овенчан је Наградом „Момо Капор”, а пролетос је виђен и на изложби Министарства одбране и Војске Србије „Одбрана 78”, на промоцији обновљеног издања књиге „Леп дан за умирање” Моме Капора, коју је чувени аутор писао 78 дана за време бомбардовања Београда 1999. године.

Том приликом, у Музеју града Београда, рекли сте да сте потресени, а спомињете се и као неко ко је дао свој глас да би та поставка требало да постане трајна. Како сте и где провели то тешко време 1999. године?

– Био сам разапет између Београда и Републике Српске. У Србији смо имали наступе по трговима, који су, на неки посебан и величанствен начин,

показивали пркос сили и неправди, а у Републици Српској смо се припремали за нашу прву велику турнеју по Италији, која је и одржана лета 1999. године. Имала је назив „Колатерална штета”.

Како вам бомбардовање СРЈ изгледа данас, с дистанце од две деценије?

– Један безумни и беспредметни чин силе, и ништа више. Данас се види да је то била агресија на правни поредак, на људско достојанство. Чак се ни у западним земљама о томе више много не прича. Да су поносни на оно што су нам учинили, вероватно би имали прославе, параде, весеља, с обзиром на то да је цела акција планирана за обележавање педесет година НАТО-а. То што то не помињу знак је да желе да забораве, а заборав је лек за стид. Данас се види и то да је то била, малтене, приватна акција пар моћних људи на планети. Зачуђује и чињеница да та читава апокалиптична представа није донела никакве политичке резултате. Косово није део УН, а Србија се притиска да призна нешто што је под оружјем изгубила. Зашто се притиска, ако је изгубила? Или ствар није доведена на прави начин до краја, или Србија није изгубила.

Колико „верно” вас је изложбена поставка „Одбрана 78” вратила у те тешке дане НАТО агресије?

– Изложба ме је заиста дубоко дирнула, потресла. Признајем, нисам се надао тако софистицираном уметничком делу. Направљена је са мером, по светским стандардима концептуалне уметности, лишена беспотребне

ИЗЛОЖБА ГОВОРИ ВИШЕ О НАШЕМ ХЕРОЈСКОМ ОТПОРУ ОД МИЛИОН РЕЧИ, ГОВОРА, РЕЗОЛУЦИЈА. ОНА ЋЕ НА КРАЈУ ОСТАТИ КАО СВЕДОК. ШТО ПРЕ КУЛТУРУ ВРАТИМО НА ПРАВО МЕСТО, ЛАКШЕ ЋЕМО СЕ ОДБРАНИТИ ОД СВАКОЈАКИХ ЗАЛА. ЗАПАМТИТЕ, ПРВО ЈЕ БИО БЕТОВЕН, ПА ОНДА „МЕРЦЕДЕС“. ОБРНУТО ЈЕ НЕМОГУЋЕ.

патетике, лоше пропаганде. Напротив, на посебан, ретко леп уметнички начин показује сва осећања која су нас обузимала у оно доба. Достојанствена је, никога не вређа, али код гледаоца мами сузе.

Добитник сте годишње награде „Момо Капор“ за роман „Солунска 28“. Одлуку је једногласно донео жири који су чинили писац Мухарем Баздуљ, главна и одговорна уредница „Одбране“ Драгана Марковић и писац Вуле Журић. Какви су утисци због тог ласкавог признања?
– Велика ми је част да се са Момом Капором нађем у истој реченици, а камоли да добијем награду са његовим именом. Далеко сам ја од Моме и његовог непревазиђеног стила. Испред мене је дуг пут, али изгледа да нисам лоше кренуо.

Да ли сте Ви то дефинитивно ушли у књижевност, и то на велика врата? И осећате ли се уопште као књижевник?
– Осећам се као неко ко има истинску потребу да пише. Нисам је осећао раније, док су ми музика и телевизија била главне преокупације, али како човек сазрева, тако га и најслојевитија уметност, а то књижевност јесте – дозива себи. Уживам у писању, то схватам као неку врсту медитације, ослобађања духа од тела.

Јесте ли књижевношћу, уз све друго, заокружили свој уметнички израз, или

можемо очекивати још неке уметничке форме?

– Код мене се никад не зна. Телевизија и филм ми увек стоје као мач над главом, музика, као прва љубав, позориште као нешто што је најапстрактније и коме се радо враћам, а књижевност као нешто чему се у потпуности предајем. Једино што никада нећу бити је – сликар. За тај таленат сам закинут, али не буним се. И ово што ми је дато је превише за један живот.

Роман „Солунска 28“ је, како пише на корицама те књиге, „прича о једној кући, једном граду и два света“. Реч је о књижевном приступу и стилу који се знатно разликује од „Фајронта у Сарајеву“...

– Ја сам један од оних који ради искључиво по властитом нахођењу, нипошто по модним трендовима и по ономе што тражи тржиште. Тако сам радио целог живота. Наравно, лагао бих када бих рекао да ми успех не прија, али нипошто није основни разлог мог деловања. Штавише, нико од нас ни издавач, а ни ја, нисмо очекивали такав успех „Фајронта у Сарајеву“. Изненадио нас је у сваком смислу, и по томе како га је дочекала критика, и по томе колико га је публика заволела. Енглези имају реч – Хит! Ударац! „Фајронт“ је био хит. Наравно, то је био велики подстрек за даљи рад, али писао бих „Солунску“ и да „Фајронт“ није био оволико успешан.

Откуд тај стваралачки немир, мотив и инспирација, али и време за једну овакву књигу, иза које стоји и озбиљно истраживање?

– Ех, тај немир је главни подстрекач сваког уметника. Ако га имаш, ништа није немогуће, а ако не постоји, тешко је направити било шта. У мени још постоји. И надам се да ће ме дуго пратити.

У светлу сазнања да сте књигу посветили родитељима, да још једном, за оне који не знају, осветлимо каква је у стварности Ваша веза с кућом у Солунској 28.

– Нема неке велике везе са догађајима описаним у књизи. Постоји само та мала аналогија да је мој прадеда почетком двадесетог века на Дорћолу, на тој адреси, подигао кућу. Ово остало плод је моје имагинације. У другом наставку, којег припремам, јунаци ће носити много више особина које су красиле моје претке. Али о том потом.

Којим речима, каквом „удицом“ бисте ту књигу представили будућим читаоцима?

– Представио бих је као узбудљиво штиво које нећете умети да оставите док не дођете до последње странице. А кад завршите, биће вам жао.

На једној од промоција Дејан Папић, директор „Лагуне“, рекао је да је реч о књизи која ће разочарати све оне који

очекују нешто на шта су навикли у „Топ листи надреалиста”, који очекују комедиографа и комедијаша. Наићи ће на озбиљан роман, јер Неле Карајлић, који је Сарајлија, прича о Београду боље од већине Београђана које је имао прилике да упозна. Како Вам ово звучи?

– Идеја да неко ко није из Београда не може да пише о Београду спада у оне све ређе остатке провинцијалног менталитета, који се још увек скрива у нашој метрополи. По тој логици Виктор Иго никада није требало да пише о Паризу, нити је Дикенс смео да напише једну реч о Лондону. Ја сам писао о Београду, јер ми је велика инспирација. Да сам отишао са породицом у Торонто, вероватно бих писао о том канадском граду. Узгред буди речено, најлепши „биограф” Београда је Момо Капор, такође Сарајлија. Што се тиче комедиографског у мени, то још увек није излапело. Напротив, Солунска у себи има онолико хумора колико је, у складу са Његошевим стиховима, потребно да се горка прича попије с лакоћом. С друге стране, „Топ листа” је била комедија која је говорила о озбиљним стварима.

О књизи (и Вама) рекли су још и да „Спајајући најбоље састојке јужноамеричког магијског реализма и сарајевског новог надреализма, Карајлић приповеда историју једне куће у дорћолској улици и води са друге стране огледала у простор који се налази на самој треме-

ћи живота, смрти и вечности”. Издавач у тексту којим представља књигу каже да је „Солунска 28” „пунокрвни” роман о „златном добу” модерне Србије. Какве Ви везе имате с Јужном Америком?

– Ја сам припадник оне генерације која је одрасла уз јужноамеричке писце. Тврдим да су управо они књижевност двадесетог века уздигли на највиши ниво. Не само Маркес и Борхес, већ и Кортасар, Сагато, Љоса. Ту је негде „критичар” „Солунске 28” видео тајну везу. Утицај латиноамеричке књижевности је несумњив. С друге стране, период у коме се догађа главна радња „Солунске 28” је прилично запостављен не само у нашој књижевности већ и у уметности уопште. Прве две деценије двадесетог века вероватно су најузбудљивије деценије у историји српског народа, у коме су се велики историјски догађаји ређали као на филмској траци, од убиства краља Александра, преко Царинског рата, два балканска рата, па све до Првог светског рата, и то све у мање од двадесет година. Отуда моје интересовање за тај период, јер поставити причу у такав један историјски мизансцен представљало ми је право задовољство.

Многи једва чекају наставак књиге. Када да га очекујемо?

– Наставак је при крају. Требало би да изађе на јесен. Како је прву генерацију становника „Солунске 28” обележио Први светски рат, другу је сачекао

онај гори – Други. Доминантни део радње догађа се у окупираном Београду. Мене као уметника страшно интересују ти „ванредни историјски периоди”, а окупација то јесте. У тим помереним условима човек покаже своје право лице.

Прилика је да чујемо коју и о Вашем још једном „музичком камбеку”. Концерт на Ташмајдану десио се 25. маја, па сте наступали и у Нишу, Крагујевцу... Какве су емоције испливале пред београдском публиком?

– Концерт на Ташмајдану је нека врста прекретнице у мојој каријери, баш као што је то био и онај из 1996. године. У оба случаја концерти су били антологијски. Од овога последњег још увек ми се жежи кожа. Емоције на које сам наишао никога не могу да оставе равнодушним. И ми на сцени, али и публика, изгледали смо као стари другари који после много година славе живот.

А да ли је у свирачком смислу „Осиромашени уранијум” раван „Пушењу”?

– Данашње генерације су музички много поткованије од оних од пре тридесет година. Није ту само питање технологије, већ и начина на који данас деца уче да свирају. Нама је то била љубав, а њима пасија.

Који Вас сензибилитет најаутентичније представља: данашњи – награђен „Ка-

КОНЦЕРТ НА ТАШМАЈДАНУ ЈЕ НЕКА ВРСТА ПРЕКРЕТНИЦЕ У МОЈОЈ КАРИЈЕРИ, БАШ КАО ШТО ЈЕ ТО БИО И ОНАЈ ИЗ 1996. ГОДИНЕ. У ОБА СЛУЧАЈА КОНЦЕРТИ СУ БИЛИ АНТОЛОГИЈСКИ. ОД ОВОГА ПОСЛЕДЊЕГ ЈОШ УВЕК МИ СЕ ЈЕЖИ КОЖА. ЕМОЦИЈЕ НА КОЈЕ САМ НАИШАО НИКОГА НЕ МОГУ ДА ОСТАВЕ РАВНОДУШНИМ.

пором”, онај из „Фајронта”, „Пушења”, „Но смокинг оркестра”, или пак „над-реалиста”?

– То је питање за моју публику. То са којом ме је радошћу дочекала поново на сцени, говори да им је Неле на сцени „онај Неле којег највише воле”. Али верујем да би ме, кад бих снимео неку нову хумористичку серију, исто тако заволели. Ја увек уживам у ономе шта тренутно радим. Том пројекту сам у потпуности предан, а онда, кад дође крај, понашам се скоро као онај италијански неимар из Андрићевог „Моста на Жепи”, који кад подигне мост, ни не окрене се да га види како изгледа. Зато, након великог броја година, враћам се мојим радовима и гледам их с временске дистанце и с осећањем да то нисам учинио ја, већ неко други. Тако данас гледам и на прве песме „Пушења”, и на „Топ листу надреалиста”, и на сарадњу са Емиром и „Но смокинг оркестром”.

Некад сте били „жешћа алтернатива”. Ето, током друге трећине живота постали сте озбиљни меинстрим. Потвр-

ИДЕЈА ДА НЕКО КО НИЈЕ ИЗ БЕОГРАДА НЕ МОЖЕ ДА ПИШЕ О БЕОГРАДУ СПАДА У ОНЕ СВЕ РЕЂЕ ОСТАТКЕ ПРОВИНЦИЈАЛНОГ МЕНТАЛИТЕТА, КОЈИ СЕ ЈОШ УВЕК СКРИВА У НАШОЈ МЕТРОПОЛИ

ђени и овенчани. Како се осећате у тој зони. Да ли је то зона комфора?

– Комфор не постоји у овоме лудом времену. Ни Бил Гејтс нема простора да се опусти. Сваки дан осећам како ме време гази, како „не разумем” нови свет око себе. Нема више ни меинстрима, а ни алтернативе. Данас се све помешало. Или си жив, па те чују кроз буку коју праве друштвене мреже, или си умро, нечујан. Зрео за музеј.

А како Вам данас изгледа култура на овим просторима?

– Култура је потиснута на маргину, скрајнута с пута. Око ње је бука. Чудно! Јер, испоставило се да је култура кроз историју увек била најјаче оруж-

је. То наша политичка елита не види, или нема времена да види. Па Запад је добио хладни рат културом, а не бомбама. Добили су га зато што су имали „Битлсе”, Боба Дилана, Холивуд. Ту је Исток поклекао. Изложба о којој смо говорили говори више о нашем херојском отпору од милион речи, говора, резолуција. Она ће на крају остати као сведок. Што пре културу вратимо на право место, лакше ћемо се одбрани од свакојаким зала. Запамтите, прво је био Бетовен, па онда „Мерцедес”. Обрнуто је немогуће.

Ко су данас идоли младим људима? Каква је ваш став о ријалити звездама и има ли наде за младе људе чији су родитељи слушали „Пушење” и знали да је то добра подлога за зрело промишљање о животу, људима и појавама...

– Има једна Његошева која каже „што народ воли то и време трпи”. И та питања везана су за културу. Са уздицањем културе нестаје оно што нам је данас највећи непријатељ – апатија.!

Фото: Александар Срдић